

A KÉP

HORNYIK GYÖRGY

Ketten mentek az elhagyatott poros országúton. Két férfi.

Lábuk nyomán apró porfelhők szakadoztak fel a mozdulatlan levegőbe, és még akkor is a föld felett lebegtek lassan szétterülve, ritkulva, mikor már rég a látóhatár szélén jártak.

Két napja mentek együtt. Két napja, hogy találkoztak.

Köröskörül az út mentén learatott táblák, hőségától repedezett szántóföldek. Sehhol egy szalmakazal, fa, távoli ház.

A nap kegyetlenül sütött az égen, kíméletlenül lövellte sugarait a kiégett tájra.

A hátizsák kopott szíja vörösre dörgölte az alacsony szőke ember izzadt vállát. A magasabbnak vörös karikák vibráltak szeme előtt az út porában.

Menni kell előre ezen az őrjítően szürke, unalmas úton, mert nincs visszatérés.

Talán estére találnak vizet, de lehet, hogy csak holnap. Mindegy. Nem szabad visszafordulni.

— Meleg van. — A hátizsákos megtörölte homlokát; kezefején elnyúlt szőrök sávja mutatta az izzadtságot. Megnyalta: sós volt, sós és keserű.

— Éhes vagyok. Ennünk kellene valamit — mondta a másik, és tompán bámult maga elé az útra. Sovány arcán megrándultak az izmok. Erősen összeharapta az állkapcsát, és megnyújtotta lépteit.

Nem, nem szabad most gyöngének lennie; két évig tervezte a szökést, két éven át figyelte, mikor melyik börtönőr van szolgálatban, mikor váltják egymást, melyik éber és melyik szunyókál. Két éven át törte a fejét, hogyan fogja levetni csíkos rabruháját és honnan szerez majd civilruhát. Pontosan kitervezett mindent. Sikerült. Tudta, hogy sikerül, rögtön tudta, már akkor, mikor túljutott a falon, s az innesső oldalon a híd alá rejtőzködött verejtékező homlokkal, miközben a rendőrségi kocsi szirénázva száguldott el fölötte.

Nem, nem szabad most gyengének lennie. Eddig minden sikerült, és nem szabad, hogy most itt, az isten háta mögötti poros, szürke országúton, amikor alig száz kilométerre van a határtól, itt forduljon föl a szárazságtól összevissza hasadozott, kietlen táblák között. Menni kell tovább. Este majd megpihen.

-- Ne pihenjünk egy kicsit? — A hátizsákosban már alig volt erő. Másfél lépésre kullogott a társa mögött.

— Majd este. — A fekete kíméletlen volt. Fakó volt a hangja, de mégis annyira megingathatatlanul szilárd és biztos, mint a cellák számára kopott, nevektől tarka, mocskos kövei.

A hátizsákos hallgatott. Nem szólhatott semmit: ő csatlakozott, azt kell csinálnia, amit a másik mond, ha vele akar maradni. És vele akar maradni. Nem mert volna lemaradni: a fekete közelében valahogy biztosnak érezte magát, mint a kisgyerek, ha a folyóban lebeg apja karjain. Kicsit félt a bizonytalanságtól: hátha azok a karok kiejtik, de ha ránézett az előtte lépkedő keskeny vállaira, őszes fekete hajára, megnyugodott.

Mikor két héttel ezelőtt a szürkületben kiosont a barakkból, a feyenctelep kötőroje közelében, még nem tudta merre menjen. Tudta, hogy szigeten vannak, és azt is sejtette, hogy a part nincs messze. Még aznap éjjel átúsztta a keskeny szorost. Egész éjjel ment, ment a keskeny hegyi úton, vállán a hátizsákkal. Egy parasztnál evett egy kis sajtot, cserébe kitakarította neki az istállót. (A paraszt gyanakodva méregette, de nem szólt semmit.) Éjjel ment, nappal valami barlangba bújt, és aludt — félig éberén. Semmi sem érdekelt, csak a menekülés és az a kép, amit a hátizsákjában cipel, amit még eddig, tíz éven keresztül, mindig sikerült elrejtene az örök fürkésző tekintete elől.

A nap kegyetlenül sütött. Mentek tovább az országúton, egyenletes, egymáshoz igazított léptekkel.

— Hágy óra lehet? — Az alacsonyabb sántikálva igyekezett lépést tartani a másikkal. Valami kavics került a bakancsába. Nem merte levetni, félt, hogy lemarad, és szólni sem akart.

— Ót körül lehet. — A fekete egy pillanatra hátranézett. — Mi az? Mi van veled?

— Valami vacak kavics ment a bakancsomba, s fene egye meg — jött közelebb a szőke sántikálva.

— Vedd le, és rázd ki. — A fekete az út széléhez lépett, és leült a szántóföldre.

— Van egy cigarettád? — kérdezte.

— Még csak három.

— Add ide az egyiket.

— Mit szívunk holnap? — ellenkezett erőtlenül a hátizsákos.

— Majd találunk valamit.

Érdekes ez az ember, ahogy így elnézi itt az út szélén ülve, míg utolsó nyálcsöppjeit hüvelykujjára erőszakolva azt a piros vízhólyagot hűti a bal lába sarkán. Bűdös a lába, érzi innen is. Persze, nem mostak lábat már két napja, de azért mégis, túl erős szaga van a lábának.

Két napja, hogy találkoztak ezen az úton. Két napja, de már úgy ismeri, mint a tenyerét. Nem mesélt sokat — nem is nagyon kérdezte —, de úgy ismeri, mintha cellatársa lett volna hosszú éveken át: a riadozó, félenk nyuléberségű álmát, a szuszogását a háta mögött, az örökké nyugtalan, repdeső tekintetét, a bizonytalanságát, mikor útkeresztződéshez érnek. Ez az ember fél valamitől. Fél, nagyon fél, szinte retteg, s ezt nem tudja titkolni. Fél ő is — de ez másfajta félelem: inkább óvatosság, körültekintés.

Tizenöt évvel ezelőtt, mikor egy tavaszi napon pitymallatkor bilincsekkel a kezén megállt lakása ajtajában, elégedettnek érezte magát. Elégedettnek, mert tisztázott egy dolgot, megoldot egy problémát, s ez megnyugtatta. S mikor utolsó pillantást vetett a feldúlt ágyakra, a heverőn fekvő felesége — (felesége? Érdekes, ez az ő felesége volt!?) — élettelenül lecsüngő karjára, az asztalon álló félig telt konyakosüvegre, agya hideg volt. Tudta, mi vár rá, és nem félt. Tudta, hogy talán sohasem tér vissza a rácsok mögül, lehet, hogy oda sem kerül, csak rövid időre, míg halálra nem ítélik — de mégsem félt.

Olcsón megúszta: húsz évet kapott: Nyugodtan vette tudomásul az ítéletet — fellebbezhetett volna, ügyvédje unszolta is, de csak legyintett: öt év ide vagy oda, nem számít.

Később rájött, hogy igenis számít: nem öt év, öt hét, sőt öt nap is rengeteget jelent. A tizenöt év alatt agyába vésődött a cella betonpadlójának erezete, a keskeny ablakrács minden kis hajlata, rozsdafoltja. Három új börtönőr váltotta fel egymást ez idő alatt — csak a cella maradt változatlan.

Sokszor elgondolkozott a priccsen ülve, vagy hátratett kezekkel járkálva a kétszer két méteres padlón: mennyi minden múlik a véletlenen. Elég fél perc ahhoz, hogy az ember élete másként alakuljon. Fél perc vagy másfél méter — bagatell, de néha rengeteget jelent.

Mikor Irént feleségül vette, telve volt ambícióval. Szilárdan hitt abban, hogy néhány éven belül megvalósul álma: berendez magának egy műtermet és fest. Ezért dolgozott megfeszített erővel, ezért vállalta a külön munkákat.

Az évek múltak, de a műteremből nem lett semmi. Mindenük megvolt — ház, autó —, csak a műterem maradt továbbra is elérhetetlen. Rengeteget dolgozott — időközben magasabb polcra került —, gyakran utazott, úgyhogy szabad ideje úgyszólván nem is maradt.

A szombat délutánok és a vasárnapok valóságos kálváriát jelentettek számára: a lakás ilyenkor hangos volt a látogatóktól, a rokonoktól, jó ismerősöktől, kollégáktól. Többször szeretett volna ecsettel a kezében félrevonulni, de nem tehette, mert mindig akadt valaki, aki vele szeretett volna megbeszélni valami rendkívül fontos, halaszthatatlan dolgot; ha meg véletlenül nem volt náluk senki, akkor Irén unszolta, hogy menjenek látogatóba, vagy menjenek valahová kirándulni kocsin — még most is hallja durcás, sírós hangját, ahogyan szemére veti, hogy nem foglalkozik vele, be akarja zárni a négy fal közé, még egy délutánt sem tud neki szentelni.

Egy délután hazafelé tartva a szomszédos városból — hivatalos küldetésben volt, az ügyet sikerült még délelőtt elintéznie — megpillantott maga előtt az országúton egy fekete kocsit. Éppen előzni akarta, amikor a vezető mellett ülő nőben felismerte Irént. Meglepetten lassított, és távolról követte őket.

Húsz percig kísérte a fekete kocsit, de amit ez alatt a húsz perc alatt látott, elég volt ahhoz, hogy megérlelődjön benne az elhatározás.

Aznap este higgadt hangon közölte Irénnel, hogy mindent tud, s ezek után nincs más hátra, csak a válás. Irén kezdetben égreföldre esküdözve tagadott, majd mikor látta, hogy minden hiábavaló, címikusan kijelentette: csak megfelelő anyagi kárpótlás ellenében hajlandó válni. „Ha válni akarsz, jó. A lakás, a kocsi az enyém, és tartásdíjat is fizetsz.

Nem gondolod talán, hogy csak úgy simán lerázol?" — nevetett a szemébe gúnyosan.

Mire felocsúdott, Irén már mozdulatlanul feküdt a heverőn.

Húsz évet kapott.

Tizenöt év elég volt azért, amit elkövetett. Öt évet ellop magának — így is eleget vesztett —, talán ez alatt az öt év alatt kárpótolni tudja magát az elveszett tizenötért. Ha csak öt évig tud úgy élni, ahogy szeretett volna, akkor megérte. És ha nem sikerül — akkor is mindegy.

Ez a seszínű hajú itt, a hólyagos lábával — ennek kár volt megszöknie. Tízezer kilométerre innen egy lakatlan szigeten is nyugtalanul fog aludni, amíg él. Azért, mert fél. Mitől fél? Hogy újból elfogják?

Mit cipelhet a hátizsákjában?

— Fáj?

— Süt. — A hátizsákos óvatosan megtapogatta az egyre növekvő hólyagot.

— Tovább kell mennünk, míg be nem sötétedik — állt fel a fekete.

— Hogy menjek így, ilyen lábbal? — kezdett kászálódni a másik, kezében a bakancssal.

— Vesd le a másikat is. Itt nem maradhatunk.

Mentek tovább a poros úton. A hátizsák most már kövérebb volt. Benne himbálózott a két bakancs.

Estére talán találnak vizet.

Forró volt a por, forró és száraz. Pillanatok alatt bevonta izzadt lábujjait, sötétszürke sárszigetek rakódtak repedezett körmei közé. Sütötte a talpát a por; eleinte, míg meg nem szokta, rövideket lépkedve kapkodta a lábát és fel-felszisszent, ha a forró por hozzáért a sajtó víz-hólyaghoz. Ilyenkor lehajolt, megnyálazta a törést és jócskán lemaradt a fekete mögött; az ment előre, hátra sem nézve, mintha úzná, hajtaná valami. Egyenletesen ringó, kicsit görnyedt, keskeny vállával, hosszú, fekete hajával, csontos, lóbálózó kezével olyan volt, mint egy őserdei csapáson lépkedő csuhás szerzetes, aki késő délután nekivágott a rengetegnek, és siet, hogy még naplemente előtt megérkezzen az eldugott sásfedelű házakból álló bennszülött falucskába, népéhez.

Furcsa ember ez a fekete. Szótlan, mogorva, naphosszat nem beszél, csak a legszükségesebbeket mondja. Úgy tesz, mintha egyedül volna: keresztülnéz rajta. Két napja vannak együtt, és csak annyit tud róla, hogy ő is lógós. De hogy miért volt bent, mit akar csinálni, hová megy...? Annyit mondott csupán, amikor találkoztak, hogy a határ felé tart. Nem hívta, nem invitálta, csak egy cigarettát kért tőle.

Talán jobb is lett volna, ha elválnak ott a város szélén és mindegyik megy a maga útján. Lealázó, ha az emberrel úgy bánnak, mintha nem is létezne.

Azért mégiscsak jobb, hogy együtt vannak, ki tudja, mikor lesz rá szüksége.

Lemaradt. Meggyorsította lépteit. Orrában érezte az előtte lépkedő nyomában felszálló por szagát, az átkozott száraz, füledt, forró por szagát.

— Mikor állunk már meg? Fáj a lábam.

— Majd ha sötét lesz.

— Hol fogunk aludni? Itt nincs semmi — lihegte a szőke —, sehol egy szénakazal, fa vagy árok. Valahová be kellene húzódnunk.

— Azt hiszem, nem messze innen van egy tanya.

— Mennyire van innen?

— Úgy öt-hat kilométerre.

A szőke felsóhajtott. Hogy bírja ez az iramot. Ő se győnge: tenyere megkérgesedett a kötőrőben, de ez... mintha nem is erőltetett mentelésen lenne, hanem esti sétán. Egyenletesen himbálózó feje, nyugodtan, szabályosan emelkedő mellkasa — valóságos járógép.

A kép nyomja a hátát. Meg kellene igazítani. Jucika képe, Jucikáé, a feleségéé, aki már nem él.

Jucikáé, akit tíz évvel ezelőtt rajtakapott Lajossal — és akit addig vert, míg élet volt benne. Utána felvágta az ereit, de megmentették. Nem akart élni tovább: nagyon szerette Jucikát, de megmentették — hogy elítélhessék.

Jucika nagyon szép lány volt. Mindenki csodálta, szerettek beszélgetni vele. Sokan irigyelték, mikor járni kezdett vele.

Az esküvő után rendben volt minden egy darabig. Ő dolgozott, Jucika meg takarított, főzött, mosott. Szépen keresett, szüleitől is kapott pénzt, meg apósáék is adtak — házat vettek raja a külvárosban, szép, egyszerű kétszobás házat kis kerttel. De a pénz kellett bútorra, szőnyegre, ezért túlórázott, és sokszor éjfél után érkezett haza a műhelyből.

Éjjelenként, néha mikor hazatért és egyedül evett ott kint a hideg konyhában — Jucika ilyenkor már aludt —, elgondolkozott, milyen jó is az ő felesége. Igaz, megad neki mindent: annyi ruhája van, mint egy asszonynak sem a környéken. De azért az utóbbi időben mintha hidegebb, fáradtabb lenne: egypár napja mindig alszik, mire hazaér, pedig azelőtt ébren várta, terített asztallal. Lehet, hogy egy kicsit el is hanyagolta. Talán nem kellene annyit túlórázni.

Azután egy este — úgy kilenc körül lehetett — áramszünet volt a városban, és hazajött. Az ajtót zárva találta. Meglepődött, mert Jucika nem szokott bezárkózni. Megkerülte a házat: a hálószobában abban a pillanatban gyulladt fel az éjjeli lámpa. Megzörgette az ablakot: a szobában csend volt. Várt egy darabig, azután megint zörgött. Kis idő múlva Jucika megkérdezte, ki az. Válaszolt. Ekkor még nem gyanakodott semmire, gondolta, megijedt az asszony valamitől, vagy talán történt valami.

Megkerülte a házat, és éppen az ajtó elé ért, mikor kinyílt a konyhaajtó és valaki halk, gyors léptekkel távozott.

Bunkócsapásként döngtek dobhártyáján a távolodó léptek: Jucikánál volt valaki.

Utánaeredt. Amaz is futni kezdett. Nem érte utol, de a sarki villanylámpa fényénél ráismert: Lajos volt, a gané, az átkozott, akivel együtt dolgozik. A múlt héten is náluk volt vacsorán.

Véres düh rohanta meg. Mikor Jucika kinyitotta az ajtót és lesütött szemmel megállt előtte, a kezében levő biciklipumpával rettenetes erővel sújtott feléje. Utána már nem tudta, mi történt, csak arra emlékszik, hogy a szomszédok húzták föl az asszony mozdulatlan teste mellől. Mikor észhez tért, zokogva borult Jucika vértől mocskos fejére.

Másnap felvágta az ereit.
A kórházban ébredt fel.
Tizenöt évre ítélték.

Egy kiszáradt fatörzs és gazcsomó között ültek a földön. Esteledett: a sötétség, mint piszkos lé kúszott feléjük a távolból. A fekete hátát a fatörzsnek vetve, bal lábát felhúzza ült, és a távolba meredt: gondolatai ott kalandoztak valahol egy ismeretlen, idegen nyelvű emberekkel telt város soha eddig még nem látott, de számtalanszor megálmódott padlásszobájában; az ő jövődöbeli tanyáján. Ott, abban a kis szobában nem lesz semmi fölösleges dolog: csak egy ágy, egy szekrény, egy asztal, két szék, egy festőállvány és egy könyvespolc. Visszavonultan fog élni: talál majd magának valami egyszerű munkát: éppen csak annyit fog keresni, amennyi elég lesz az élelemre, a festékre, a vászonra meg a házbérre. És festeni fog. Milyen jó lesz majd, ha néhány év múlva megnyitja első önálló tárlatát; milyen jó érzés lesz végignézni a képeken és tudni: ezt én csináltam, a magam erejéből, ez az én munkám. Jó érzés az, ha az ember teremt valamit. Míg mérnök volt, ezt valahogy sohasem érezte; a megtervezett indítókar, fogaskerék, nemcsak az ő munkája volt. De a képek — azok az övéi lesznek, egyedül az övéi.

A szőke fáradtan ült a földön. Csak egy gondolat foglalkoztatta: enni kellene, enni és inni. És jó lenne megmosni sarkán ezt a törést, mert éget és sajog.

Azért ott kint — ha átjutnak a határon — nem lesz mindjárt könnyű. Az is baj, hogy nem tud egy nyelvet sem; igaz, a mesterségével mindenhová elmehet — autóméchanikus mindenütt kell, különösen a civilizált országokban. Eleinte valószínűleg zsákokat kell majd cipelnie az állomásokon, a piacokon, de idővel megtanulja a nyelvet, és akkor már sokkal könnyebb lesz. Csak ne lenne ilyen éhes most, és ne fájna a lába, mehetnének tovább, és már hajnalra túl lennének a határon.

Itt sohasem lehet biztonságban az ember. Még szerencse, hogy kopár, sík a vidék, messzire ellátni; de az is igaz, hogy el sem lehet bújni az üldözők elől.

— Van még cigarettád? — nézett rá a fekete.

— Még csak egy.

— Add ide a felét.

— Mit szívunk . . .

— Add ide a felét, és ne törődj vele. — A fekete nem nézett a szemébe, de hangja erősen csengett, kissé rekedten.

Kelletlenül kigombolta ingén a zsebét és kivette belőle az utolsó cigarettát.

— Itt van. A felénél oltsd el.

A fekete rágyújtott, és mélyen leszívta a füstöt.

— Éhes vagyok. — A szőke a parazsat bámulta.

— Én is.

— Azt mondtad, van itt valami tanya a közelben. Oda kellene menünk, lehet, hogy kapunk egy kis kenyeret . . .

— És félóra múlva nyakunkon lesz a rendőrség.

— Hát, akkor . . . próbáljunk szerezni valahogy.

A fekete ránézett. Még egyet szippantott a cigarettából, vigyázva eloltotta, hogy a dohány ki ne szóródjon, és visszaadta a szőkének:

— Nem rossz ötlet. Csak akkor várunk kell, míg egészen be nem sötétedik, és elalszanak. De baj lesz a kutyával...

— A kutyával? Az nem izgat, könnyen elintézem.

Hallgattak.

A szőke levette hátizsákját, és a lába elé tette: titkon megsimogatta a hátizsákban a bakancsok mellett lapuló képet. Jucika képe. Az egyetlen hú társa volt a börtönben. Jucikát még most is szereti, jó asszony volt; ha akkor utoléri Lajost, Jucika még ma is él.

— Mondd csak, mit viszel a hátizsákodban? — nézte a fekete érdeklődéssel simogató ujjait.

— A feleségem képét.

— Azt, akit...?

A szőke hallgatott.

— Mutasd.

Kibontotta a hátizsákot, és kivett belőle egy durván összeácsolt fatokot. Felkattintotta az oldalát, és kihúzta a képet. Letörölte az inge ujjával, megnézte, aztán odanyújtotta a feketének.

— Szép asszony volt — mondta a fekete meggyőződés nélküli hangon. Visszaadta.

A szőke sokáig nézegette a képet. Már alig lehetett kivenni az arcvonásokat, a szürkület egyre sűrűsödött. Egy ideig elmerengett a homályba vesző arcon, a fakuló szőke hajon, azután visszatette a fatokba.

— Gyerünk. A tanya messze van — állt fel a fekete.

Elindultak a derengő úton a tanya felé.

A fényképes tok a bakancsokkal együtt ott himbálódzott a hátizsákban a szőke vállán.

A feketének nem volt hátizsákja.

Félórás gyaloglás után — már egészen besötétedett — a tanya közelébe értek. Keréknyomos dűlőút vezetett a tanyaig; a sötétben csak egy világos ablak látszott a távolban.

Megálltak a dűlőútnál. Megborzongtak: hűvös volt az este, nyirkos, hideg levegő szállt a föld felől. Itt már nem volt olyan szikkadt a föld, mint az országút mentén.

A szőke kérdően nézett a feketére:

— És most?!

— Legjobb lesz, ha előre mész és körülnézel. Azt mondtad, tudsz bálni a kutyákkal.

A szőke egy pillanatig tanácstalanul állt előtte.

— Akkor itt hagyom a hátizsákom.

Levetette a hátizsákját, és a fekete elé tette a földre.

— Ha valami baj van, füttyülj. Ha nem fognak meg, gyere el oda ahhoz a fához, ahol pihentünk. Reggelig ott várlak.

— Jó.

A szőke eltűnt a sötétben.

A fekete félrehúzódott az út szélére, maga mellé tette a hátizsákot, és lekuporodott melléje.

Ennek az embernek, szegénynek, sohasem lesz nyugta. Most az előbb is milyen bizalmatlanul állt előtte, azt hitte, csak azért küldi előre, hogy megszökjön tőle a hátizsákkal. Szegény, szegény gyámoltalan fráter. Félti a hátizsákját, a bakancsát, a képét. Igen, a képét.

Kinek kell ez a kép ebben a hátizsákban? Senkinek az égvilágon, senkinek, egyedül neki.

Szinte kezdi megszeretni.

A szőke sötét alakja megjelent az úton.

— Hol vagy? — kérdezte félhangon.

— Itt — állt fel a fekete.

— A tanyán nincs senki, csak egy öregasszony. Éppen most vacsorázik. Kuttyát nem láttam.

— Biztos vagy benne?

— Biztos. Körüljártam mindent, az istállóban csak egy tehén van. A lovak helye üres. A gazda biztos elment szekéren valahová.

— Gyerünk.

Gyorsan megtették az utat a tanyáig. Vigyázva osontak az ajtóhoz. A konyhában fejkendős öregasszony ült az ágyon, és csipegetett az ágy melletti asztalkán álló kenyérből. Petróleumlámpa világított az asztalon.

Bekopogtak.

— Ki az?

Megint kopogtak.

Az öregasszony gyanakodva az ajtóhoz csoszogott, és a kulcslyukhoz hajolt.

— Ki az?

— Két vándor.

— Mit akarnak?

— Enni szeretnénk valamit. — A fekete beszélt.

— Nekem nincs semmim. Próbálják meg máshol.

— Adjon legalább egy falat kenyeret — mondta a szőke kiszáradt torokkal.

— Mondtam már, hogy nincs semmim. Menjenek máshová. Nem nyitok ajtót. — Az öregasszony hangja gyöngye volt, de kérlelhetetlen.

Egymásra néztek a sötétben, azután a következő pillanatban teljes erővel nekidőltek az ajtónak. A zár recsegve engedett, az ajtó kivágódott.

Az öregasszony élesen felsikoltott, de a fekete elkapta, befogta a száját, és az ágyhoz cipelte.

A szőke ezalatt sorra nyitogatta a fiókokat. Hátizsákjába gyömöszölt egy egész kenyeret, majd benyitott a kamrába, leakasztott három szál kolbászt, egy tábla szalonnát, és azt is a hátizsákba tömkölte.

A fekete az ágy szélén ült, bal tenyerével az öregasszony száján, és figyelte társát. Tekintete lassan az ágy mellett álló asztalkára tévedt. Mázás bögre állt rajta, félig aludttejgel, és egy megkezdett karéjkenyér.

Az öregasszony teste furcsán elerőtlenedett. Felfektette az ágyra, majd fogta a vizeskancsót, és megnedvesítette az öregasszony halántékát.

A szőke egy pillanatra megmerevedett:

— Mi az?

— Elájult. — A fekete továbbra is nedvesítette a ráncos arcot, de az mozdulatlan maradt.

A szőke levelesdohányt gyömöszölte az ingébe, mikor a fekete felállt, és furcsa, fáradt hangon megszólalt:

— Meghalt.

Szótlanul bámultak egy ideig az ágyon fekvő élettelen testre.

— Mit csináljunk vele? — A szőke félrenézett.

— Semmit. — A fekete hangja tompán hullott vissza az alacsony mennyezetről.

Némán kimentek, és behúzták maguk mögött az ajtót.

— Nem tehetünk róla. — A szőke szaporán lépkedett a sötétben. Lihegett a megrakott hátizsák súlya alatt.

A fekete hallgatott.

— Hová megyünk?

— Nem tudom.

— Ennünk kellene valahol.

Mentek az úton, előre, a határ felé.

— Most van dohányunk is. Szívhatunk.

Félóra múlva megálltak egy magányos útmenti fánál. A szőke letelepedett, kibontotta a hátizsákot, kivette a kenyeret, megszegte, azután előhúzta a kolbászt.

— Itt van, egyél. Van késed?

— Nem vagyok éhes.

A szőke csodálkozva harapott a kenyérbe.

— Add ide azt a fél cigarettát.

— Mi van veled?

— Add azt a fél cigarettát.

Odaadta. A fekete rágyújtott.

— Nem értem, miért izgatod magad. Nem öltük meg az öregasszonyt

— Te nem.

— Te sem.

A fekete hallgatott.

A szőke tovább evett. Élvezte a száraz kolbász csípős, füstös ízét, a kenyér puha belét. Két napja nem evett.

— Mit gondolsz, mennyi van a határig?

— Még körülbelül hatvan kilométer.

— A felét még ma éjjel megtesszük.

A fekete hallgatott.

— Egyél te is valamit, ez erőt ad. Már két napja nem ettünk.

A fekete hallgatva bámult a sötétbe, majd megszólalt:

— Én nem megyek veled tovább.

— Miért?

— Nem tudom.

— Azért, mert az öregasszony...?

— Azért is... nem tudom. Hagyjál békében, ne kérdezősködj folyton. Nem megyek, és kész.

— Akkor... akkor itt van, vedd a felét...

— Nem kell...

— Mondd, mi van veled?

— Ide figyelj: neked van ez a képed a feleségedről, ugye?

— Igen...

— Nekem is van egy képem, itt bent — a fekete a homlokára ütött —, saját magamról.

— Na és?

— Nincs tovább. Ennyi az egész.

— És mit fogsz csinálni?

— Nem tudom. Nem tudom, nem tudom és... hagyjál, érted? Hagyjál. Nem is akarom tudni. Majd holnap gondolkozom erről. Most nem akarok gondolkozni. Egyedül akarok lenni, egyedül. Egyedül akarok maradni, érted? Eredj. Eredj. Vedd a hátizsákod, és eredj. Hagyj magamra. Aludni akarok. Aludni. Eredj.

A szőke felállt, vállára vette a hátizsákot, és tétova léptekkel megindult.

Öt lépésről visszafordult.

A fekete a fának vetett háttal ült a földön.

Nem látta az arcát, pedig sütött a hold.

Lehet, hogy már alszik, lehet, hogy nyitott szemmel. A börtönökben sokan alszanak nyitott szemmel.

Vállat vont. Megfordult, és megindult előre, a határ felé.